

### บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการพัฒนาฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติแม่น้ำสาร อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน” นั้นมุ่งศึกษาถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชน และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการพัฒนาฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติแม่น้ำสาร เพื่อพัฒนาแนวทางในการจัดการการมีส่วนร่วมของเยาวชน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ และแนวทางในการเชื่อมโยงกลุ่มเยาวชนในรูปแบบเครือข่ายตำบลหรือหมู่บ้านต่อไป ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังให้การศึกษาวิจัยนี้เป็นประโยชน์ในการนำฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติที่ได้ และความร่วมแรงร่วมใจของเยาวชนในชุมชน ตลอดจนองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ที่แวดล้อมชุมชนในการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้

#### 3.1 กำหนดพื้นที่ศึกษาและประชากรศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการพัฒนาฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติแม่น้ำสาร อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยกำหนดพื้นที่ศึกษา และประชากรศึกษาได้ ดังนี้

##### 3.1.1 พื้นที่ศึกษาวิจัย

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการในพื้นที่ครอบคลุม 3 ตำบล รวมทั้งหมด 13 หมู่บ้าน ดังนี้ 1) ตำบลศรีบัวบาน ประกอบด้วย บ้านจำจ๋มด บ้านทุ่งยาว (ม.7 และ ม.12) บ้านจำบอน บ้านดอนแก้ว และบ้านข้าวแคร่ 2) ตำบลป่าสัก ประกอบด้วย บ้านป่าดิงงาม บ้านสันคะยอม บ้านหลุก และบ้านใหม่จตุจักร และ 3) ตำบลเวียงยอง ประกอบด้วย บ้านแม่สารป่าขาม บ้านแม่สารป่าแดด และบ้านแม่สารบ้านตอง ซึ่งในการคัดเลือกพื้นที่ในการศึกษาวิจัยนี้ทั้ง 13 หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่มีความสอดคล้องตามเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ศึกษาวิจัยที่กำหนด ดังนี้

- เป็นชุมชนหมู่บ้านที่มีแม่น้ำสารไหลผ่าน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของชุมชนและแม่น้ำสาร
- เป็นชุมชนหมู่บ้านที่มีการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำสาร เพื่อให้สะท้อนถึงความสำคัญของแม่น้ำสารที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

เหตุผลในการคัดเลือกกำหนดกฎเกณฑ์ดังกล่าว มาจากชุมชนที่อยู่บริเวณริมแม่น้ำสาร เป็นชุมชนที่เป็นตัวบ่งชี้ได้ชัดเจนถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของแม่น้ำสาร เช่น น้ำเน่าเสียจากการกีดกันของฝาย การลดลงของพืชพันธุ์ไม้ริมแม่น้ำสาร การลดลงของสัตว์น้ำ หรือ

การขัดแย้งกันในการจัดสรรน้ำทางการเกษตร เป็นต้น และพื้นที่ใน 3 ตำบลยังมีความแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่ คือ พื้นที่ที่อยู่ต้นน้ำ กลางน้ำ และท้ายน้ำ ซึ่งจะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ให้เห็นถึงการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำสารที่แตกต่างกันอีกด้วย

### 3.1.2 ทีมวิจัยและกลุ่มเป้าหมาย

การเลือกประชากรในการศึกษาวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้เลือกประชากรทั้งชาย/หญิง ที่เป็นเยาวชนอายุตั้งแต่ 13-18 ปี ที่พร้อมเข้าร่วมกลุ่มในการทำกิจกรรม และอาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่มีแม่น้ำสารไหลผ่าน หรือได้รับประโยชน์จากแม่น้ำสาร ในจำนวน 13 หมู่บ้าน จาก 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลศรีบัวบาน ตำบลป่าสัก และตำบลเวียงของ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ มีกลุ่มคนที่มีความสำคัญที่ทำให้งานวิจัยดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันได้แก่ นักวิจัยหลักของโครงการวิจัย คือ ตัวผู้วิจัย และแกนนำเยาวชน และทีมวิจัยในพื้นที่ คือ เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ และที่ปรึกษาโครงการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

#### ทีมวิจัยหลัก ประกอบด้วย

- |                              |                                      |
|------------------------------|--------------------------------------|
| 1. นายณัฐวุฒิ ธนัญชัย        | นักศึกษาปริญญาโท คณะเกษตรศาสตร์ มช.  |
| 2. น.ส.อำพร ปาระอูด          | เยาวชนบ้านจำจิมด ตำบลศรีบัวบาน       |
| 3. น.ส.วัชรินทร์พร ชัยธิเลิศ | เยาวชนบ้านจำบอน ตำบลศรีบัวบาน        |
| 4. ค.ญ.อัญชลิ ศิริกานต์      | เยาวชนบ้านทุ่งยาวใต้ ตำบลศรีบัวบาน   |
| 5. ค.ญ.กฤษณาริ ตนพะยอม       | เยาวชนบ้านดอนแก้ว ตำบลศรีบัวบาน      |
| 6. น.ส.จุฑาทิพย์ อุปเวียง    | เยาวชนบ้านทุ่งยาวเหนือ ตำบลศรีบัวบาน |

#### ทีมวิจัยในพื้นที่ ประกอบด้วย

##### ตำบลศรีบัวบาน

##### ▪ รายชื่อทีมวิจัยเยาวชนบ้านจำจิมด หมู่ที่ 2

1. ค.ญ.อรอนงค์ ธรรมแก้ว
2. ค.ช.ชลวิทย์ ปันสัก
3. ค.ญ.นิภาพร หล้าโสด
4. นายพลวัต อินตะทา
5. น.ส.พัชรพร ชันนา

▪ รายชื่อทีมวิจัยเยาวชนบ้านจำบอน หมู่ 3

1. น.ส.อภิญา งามว่าง
2. น.ส.ศิริอำภา แก้วโขง
3. น.ส.ชฎาพร เตชะโสด
4. นายนิกร แสงศรีจันทร์

▪ รายชื่อทีมวิจัยเยาวชนบ้านทุ่งยาวใต้ หมู่ 7

1. ค.ญ.มัจฉลินทร์ ตีปิ่น
2. ค.ญ.ภัสสร เล็ก
3. ค.ญ.พรพิมล พิงคะสัน
4. ค.ญ.ปิยะนุช จะวะนะ

▪ รายชื่อทีมวิจัยเยาวชนบ้านดอนแก้ว หมู่ 11

1. ค.ญ.หนึ่งฤทัย พุทธป่วน
2. ค.ญ.อังศุมาริน มาตะบาน
3. ค.ญ.โสธยา แดงนา
4. ค.ญ.ละอองทราย ปัญญาทิพย์
5. ค.ญ.พนิดา เหล็กด้วง

▪ รายชื่อทีมเยาวชนบ้านทุ่งยาวเหนือ หมู่ 12

1. ค.ญ.จิตรลัดดา ลินตะพาน
2. ค.ช.นรินทร์ อุปเวียง
3. น.ส.สุวรรณี งามเมืองดิ่ง
4. ค.ญ.หนึ่งฤทัย ใจสว่าง
5. ค.ญ.อรุโณทัย พิณจนาม

รายชื่อที่ปรึกษา

1. รศ.ดร.อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ อาจารย์ประจำคณะเกษตรศาสตร์ ม.ช.
2. รศ.ดร.สุรพล เศรษฐบุตร อาจารย์ประจำคณะเกษตรศาสตร์ ม.ช.
3. ผศ.ดร.นงเยาว์ เนาวรัตน์ อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ ม.ช.

4. พระมหานิเวศน์ กิตติเชฎฐโฐ หัวหน้าโครงการวิจัย “การพัฒนากระบวนการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติลำน้ำแม่สาร อย่างมีส่วนร่วม ตำบลศรีบัวบาน ตำบลป่าสัก ตำบลเวียงของ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
5. กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน 13 หมู่บ้านในพื้นที่ดำเนินการวิจัย
6. ทีมวิจัยโครงการพัฒนากระบวนการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติลำน้ำแม่สาร อย่างมีส่วนร่วม ตำบลศรีบัวบาน ตำบลป่าสัก ตำบลเวียงของ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
7. พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

### 3.2 แผนปฏิบัติการ

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการพัฒนาฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติแม่น้ำสาร เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนในด้านทรัพยากรธรรมชาติ และการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูล ซึ่งได้กำหนดแผนปฏิบัติการในการดำเนินงานวิจัย มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตาราง 1 แผนปฏิบัติการ

ขั้นตอน/กิจกรรม	วิธีการทำงาน	เครื่องมือ	ผลที่คาดว่าจะได้รับในแต่ละกิจกรรม	ตัวชี้วัด
1. เลือกพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 13 หมู่บ้าน ในพื้นที่ 3 ตำบล ได้แก่ ต.ศรีบัวบาน ต.ป่าสัก และ ต.เวียงของ อ.เมือง จ.ลำพูน	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ค้นคว้าข้อมูลจากงานวิจัย/วิทยานิพนธ์/เอกสารที่เกี่ยวข้อง</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- รายงานการวิจัย/วิทยานิพนธ์/เอกสารที่เกี่ยวข้อง</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพื้นที่ในการดำเนินงานวิจัย</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- เกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่</li> <li>- รายชื่อหมู่บ้านเป้าหมาย</li> </ul>
2. ค้นหาทีมวิจัย	<ul style="list-style-type: none"> <li>- พูดคุยซักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเยาวชนที่มีศักยภาพ และมีความสนใจ และสอบถามความคาดหวังต่อกลุ่มและกิจกรรมกลุ่ม</li> <li>- สรุปรบเตรียม</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก</li> <li>- การสนทนากลุ่ม</li> <li>- ประเด็นคำถามเกี่ยวกับความคาดหวังต่อกลุ่ม/กิจกรรมกลุ่ม</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ได้ทีมวิจัยที่เป็นเยาวชนที่มีศักยภาพและสนใจในการเรียนรู้ เกี่ยวกับการดำเนินการมีส่วนร่วมในกิจกรรม</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ทีมวิจัยในพื้นที่</li> </ul>
3. ทำความเข้าใจให้กับชาวบ้านและเยาวชนในพื้นที่ทราบเกี่ยวกับงานวิจัย	<ul style="list-style-type: none"> <li>- พูดคุยกับแกนนำหมู่บ้านในรายละเอียดของงานวิจัย</li> <li>- เข้าร่วมสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในเวทีประชุมชาวบ้าน</li> <li>- สรุปรบเตรียมและวิเคราะห์ปัญหาที่พบ เพื่อวางแผนในช่วงต่อไป</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับแกนนำหมู่บ้าน</li> <li>- การสังเกตแบบมีส่วนร่วม</li> <li>- การจดบันทึก/การถ่ายรูป/การอัดเสียง</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- แกนนำหมู่บ้านและเยาวชนมีความเข้าใจในงานวิจัยเพิ่มมากขึ้น</li> <li>- ได้ทราบข้อสงสัยที่ชุมชนมีต่องานวิจัยและบทบาทของนักวิจัย</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- คำถามที่ชาวบ้านมีต่องานวิจัย</li> <li>- ท่าทีของคนในชุมชน</li> </ul>

ขั้นตอน/กิจกรรม	วิธีการทำงาน	เครื่องมือ	ผลที่คาดว่าจะได้รับในแต่ละกิจกรรม	ตัวชี้วัด
4. วางแผนร่วมกับกลุ่มเยาวชนในการดำเนินกิจกรรมที่มีส่วนช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มร่วมกับทีมวิจัย	<ul style="list-style-type: none"> <li>- พุดคุยซักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับทีมวิจัยในการร่วมกันคิดแผนกิจกรรม</li> <li>- สรุปรูปเขียน</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับทีมวิจัย</li> <li>- การสนทนากลุ่ม</li> <li>- การทำ AIC</li> <li>- การสังเกตแบบมีส่วนร่วม</li> <li>- การจดบันทึก/การถ่ายรูป/การอัดเสียง</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ได้แผนกิจกรรมของการดำเนินงานวิจัยที่มีส่วนช่วยสนับสนุนงาน</li> <li>- ทีมวิจัยมีแผนการทำงานร่วมกัน</li> <li>- ทีมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานที่ตรงกัน</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- แผนกิจกรรมของงานวิจัย</li> <li>- แผนการทำงานร่วมกันระหว่างทีมวิจัย</li> </ul>
5. ทีมวิจัยเยาวชนร่วมวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูลและวางแผนเก็บข้อมูลในประเด็นสนใจเพิ่มเติม	<ul style="list-style-type: none"> <li>- พุดคุยซักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับทีมวิจัยในการดำเนินกิจกรรมและกำหนดหน้าที่</li> <li>- สรุปรูปเขียน</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- การสนทนากลุ่ม</li> <li>- การทำ AIC</li> <li>- การสังเกตแบบมีส่วนร่วม</li> <li>- การจดบันทึก/การถ่ายรูป/การอัดเสียง</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ได้หมวดหมู่ของข้อมูลที่ต้องการและรับทราบประเด็นที่น่าสนใจ</li> <li>- ได้แผนดำเนินการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ข้อมูลจากการวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูลที่มี</li> <li>- แผนการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม</li> </ul>
6. จัดฝึกอบรมการบันทึก นำเข้า และ การนำข้อมูลในระบบฐานข้อมูลไปใช้ประโยชน์ให้กับเยาวชน	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ทีมวิจัยเยาวชนเข้ารับการฝึกอบรมการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลจากวิทยากร</li> <li>- สรุปรูปเขียน</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- เวทีประชุมชาวบ้าน</li> <li>- การสังเกตแบบมีส่วนร่วม</li> <li>- การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม</li> <li>- การสนทนากลุ่ม</li> <li>- การจดบันทึก/การถ่ายรูป/การอัดเสียง</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ทีมวิจัยเยาวชนที่มีความเข้าใจในการบันทึก/ใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูล</li> <li>- ทีมวิจัยเยาวชนมีการพัฒนาทักษะด้านคอมพิวเตอร์</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ความเข้าใจในการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลของทีมวิจัยเยาวชน</li> </ul>

ขั้นตอน/กิจกรรม	วิธีการทำงาน	เครื่องมือ	ผลที่คาดว่าจะได้รับในแต่ละกิจกรรม	ตัวชี้วัด
7. ทีมวิจัยเยาวชนดำเนินการนำเข้าข้อมูลที่มีอยู่ และข้อมูลที่เก็บเพิ่มเติมในระบบฐานข้อมูล	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ทีมวิจัยเยาวชนร่วมวางแผนดำเนินกิจกรรม/มอบหมายหน้าที่</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- การสนทนากลุ่ม</li> <li>- การจดบันทึก/การถ่ายรูป/การอัดเสียง</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ได้ฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติแม่น้ำสาร โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ฐานข้อมูลที่เกิดจากการนำเข้าของทีมวิจัยเยาวชน</li> </ul>
8. สรุปการพัฒนาฐานข้อมูล/ดำเนินการวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอประเด็นปัญหาของชุมชน พร้อมทั้งทำการตรวจสอบและรับทราบข้อมูลร่วมกันกับชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> <li>- พูดคุยซักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับทีมวิจัยในการสรุป/เลือกประเด็นปัญหา</li> <li>- นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องกับชาวบ้าน</li> <li>- สรุปบทเรียน</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- เวทีประชุมชาวบ้าน</li> <li>- เทคนิค AIC</li> <li>- การสังเกตแบบมีส่วนร่วม</li> <li>- การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม</li> <li>- การสนทนากลุ่ม</li> <li>- การจดบันทึก/การถ่ายรูป/การอัดเสียง</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ได้ประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เยาวชนสนใจ</li> <li>- ได้ข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบ</li> <li>- ชาวบ้านรับทราบข้อมูลร่วมกัน</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ประเด็นปัญหาต่างๆ ที่ทีมเยาวชนสนใจ</li> <li>- ข้อมูลถูกต้อง โดยการยืนยันจากคนในชุมชน</li> </ul>
9. เยาวชนแต่ละหมู่บ้านเลือกประเด็นปัญหา และดำเนินการแก้ไขปัญหา	<ul style="list-style-type: none"> <li>- พูดคุยซักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับทีมวิจัยในการคัดเลือกประเด็นปัญหา</li> <li>- ร่วมวางแผน/แบ่งหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรม</li> <li>- สรุปบทเรียน</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- เวทีประชุมชาวบ้าน</li> <li>- เทคนิค AIC</li> <li>- การสังเกตแบบมีส่วนร่วม</li> <li>- การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม</li> <li>- การสนทนากลุ่ม</li> <li>- การจดบันทึก/การถ่ายรูป/การอัดเสียง</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ได้โครงการ/กิจกรรมที่ทีมวิจัยเยาวชนแต่ละพื้นที่ต้องการดำเนินการ</li> <li>- แผนการดำเนินกิจกรรม</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- แผนดำเนินกิจกรรมของโครงการที่เยาวชนสนใจ</li> </ul>



ขั้นตอน/กิจกรรม	วิธีการทำงาน	เครื่องมือ	ผลที่คาดว่าจะได้รับในแต่ละกิจกรรม	ตัวชี้วัด
10. สรุบทบทเรียน/วิเคราะห์/สังเคราะห์แนวทาง/ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการทำกิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> <li>- พูดคุยซักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทาง/ปัจจัย/เงื่อนไขในการดำเนินกิจกรรม</li> <li>- จัดระเบียบข้อมูลที่ได้เพื่อประมวลผลและนำไปวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- เวทีประชุมชาวบ้าน</li> <li>- เทคนิค AIC</li> <li>- การสังเกตแบบมีส่วนร่วม</li> <li>- การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม</li> <li>- การสนทนากลุ่ม</li> <li>- การจดบันทึก/การถ่ายรูป/การอัดเสียง</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนและองค์ความรู้เกี่ยวกับเงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของเยาวชน</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- รายงานการประชุม</li> </ul>



### 3.3 การรวบรวมข้อมูล

โดยการรวบรวมจากเอกสารข้อมูล สิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่มีการเก็บรวบรวมไว้แล้วจากห้องสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โครงการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น เอกสารจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รวมทั้งเอกสารจากองค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และจากการดำเนินกิจกรรมตามแผนกิจกรรมของการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการพัฒนาฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติแม่น้ำสาร อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน”

### 3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ

1) **เวทีประชุมของชาวบ้าน** เป็นการดำเนินการประชุมโดยผู้วิจัยร่วมกับทีมวิจัย หรือโดยทีมวิจัยกับชาวบ้าน โดยผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตการณ์ ได้แก่ การประชุมเพื่อชี้แจงเกี่ยวกับงานวิจัย การประชุมของกลุ่มเยาวชนแต่ละหมู่บ้าน และการประชุมอื่นๆ เป็นต้น

2) **การประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (Appreciation, Influence and Control : A-I-C)** เป็นการประชุมโดยใช้วิธีการระดมสมอง ทำให้เกิดความเข้าใจในสภาพปัญหาค้นพบความต้องการ ชัดจำกัดและศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่างๆ ผลที่ได้เกิดจากทุกคนมีส่วนคิด ตัดสินใจ และยอมรับซึ่งกันและกัน ซึ่งผู้วิจัยใช้การประชุมนี้เพื่อสอบถามความต้องการของเยาวชนในการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน และพัฒนาความต้องการนั้นเป็นประเด็นในการศึกษา

3) **การสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง หรือแบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview)** เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ที่ใช้การตั้งคำถาม โดยมีเพียงคำถามที่นำไปสู่การพูดคุยสนทนาที่ดำเนินไปอย่างธรรมชาติ ซึ่งให้ผู้สัมภาษณ์ไม่รู้สึกรู้สีกว่ากำลังถูกสัมภาษณ์ และไม่รู้สึกรู้สีกว่ากำลังถูกสัมภาษณ์ในการสนทนาแต่ละครั้ง ทั้งนี้การพูดคุยกับบุคคลเป้าหมายหรือกลุ่มเป้าหมาย จะต้องพยายามให้ผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นของตนเองมากที่สุด ตามแนวคำถามหรือประเด็นที่ผู้วิจัยได้เตรียมหรือกำหนดมาไว้ล่วงหน้าตามขอบเขตเนื้อหาของการศึกษาวิจัย ซึ่งการที่จะได้รับทราบข้อมูลที่เป็นจริงหรือถูกต้องนั้น ต้องสร้างความคุ้นเคยสนิทสนม เพื่อให้ผู้ถูกวิจัยเกิดความไว้วางใจ ดังนั้นการสัมภาษณ์จึงเป็นการพูดคุยที่ต้องปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่สามารถกำหนดตายตัวได้ บางครั้งอาจสามารถเพิ่มประเด็นการถามได้ แต่บางครั้งต้องลดประเด็นในการถามลงแล้วแต่สถานการณ์ ซึ่งบางครั้งบุคคลเป้าหมายหรือกลุ่มเป้าหมายอาจจะพูดนอกประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องพยายามที่จะควบคุมประเด็นที่ต้องการให้ได้ ซึ่งบางครั้งอาจจะ

ต้องใช้เวลาบ้างในการตั้งประเด็นกลับมาหรืออาจต้องสัมภาษณ์หลายครั้ง ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตลอดเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4) **การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion)** เป็นการสนทนากันระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ โดยผู้สัมภาษณ์จะเป็นผู้ดำเนินการสนทนา เป็นคนคอยจุดประเด็นการสนทนา เพื่อชักจูงให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ใช้วิธีนี้ในการสรุปบทเรียนหลังการทำกิจกรรมร่วมกันกับทีมวิจัยและชาวบ้าน รวมถึงการคืนข้อมูลให้กับชุมชน

5) **การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)** เป็นการสังเกตการณ์ที่ผู้สังเกตไปร่วมในหมู่ผู้ที่ถูกสังเกต และมีการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยผู้สังเกตเป็นสมาชิกผู้หนึ่งของกลุ่มที่ทำงานหรือมีกิจกรรมร่วมอยู่นั้น ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีนี้ขณะร่วมทำกิจกรรมของกลุ่มเยาวชน

6) **การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non- Participant Observation)** เป็นการสังเกตการณ์ที่ผู้สังเกตอยู่นอกวงของผู้ถูกสังเกต ผู้วิจัยทำตนเป็นบุคคลภายนอก โดยไม่เข้าไปร่วมกิจกรรมที่กลุ่มเยาวชนกำลังทำอยู่ ผู้วิจัยใช้วิธีนี้สังเกตบทบาทของเยาวชน รวมถึงแกนนำหมู่บ้านในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้านไม่เฉพาะแต่กิจกรรมของกลุ่มเยาวชน

7) **การจดบันทึก การบันทึกภาพและการบันทึกเสียง** โดยใช้สมุด เครื่องบันทึกภาพ และเครื่องบันทึกเสียง เพื่อบันทึกเนื้อหาและบรรยากาศ โดยรวมของการทำกิจกรรมและการประชุม

### 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะ โดยการจัดหมวดหมู่ ข้อมูลที่ได้จากการอภิปรายแลกเปลี่ยนระหว่างผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยและผู้วิจัย เพื่อตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน โดยการทำการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นระยะๆ เพื่อทบทวนการดำเนินการและวางแผนการดำเนินการในช่วงต่อไป อย่างมีส่วนร่วมในการพัฒนาฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติของแม่น้ำสาร เพื่อส่งเสริมและทำความเข้าใจกันอย่างเป็นกระบวนการและเป็นระบบ โดยกำหนดประเด็นในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ

1. เพื่ออธิบายการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการพัฒนาฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติแม่น้ำสาร อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยวิเคราะห์ถึง รูปแบบแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนต่อไป

2. เพื่ออธิบายปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการพัฒนาฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติแม่น้ำสาร อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยวิเคราะห์จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของกลุ่มเยาวชน

หลังจากตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยของข้อมูลที่ได้ จึงนำข้อมูลที่ได้มาจัดระเบียบเพื่อประมวลผลและนำไปวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ให้เห็นถึงปรากฏการณ์กระบวนการ ขั้นตอนของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ศึกษา เพื่อเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง



ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่  
Copyright© by Chiang Mai University  
All rights reserved